

Értékfeltárás és hagyományörzés

Műhelymunka*

Az elméleti bevezetést én szeretném megtartani, de már előre mondom, hogy lenne három olyan téma, amiben kötelezően elvárt módon várnám a véleményüket. Az a kérésem, hogy osszák meg elképzeléseiket, tapasztalataikat, akár csoportosan is, asztalonként. Jó lenne, hogyha beszélgetni tudnánk. Mivel egy vadonatúj dologgal próbálkozunk, ezért nincsenek rossz kérdések és egyelőre nincsenek rossz válaszok sem. Számítok élményeikre, tapasztalataikra, elképzeléseikre.

Képzelnék el, hogy helyi értéktárat hozunk létre egy településen. Közösen dolgozunk a helyiekkel együtt, mi vagyunk a segítők. Amikor egy helyi értéktárat elkezdünk építeni, rendszeresen szembetalálkozunk *érték és közösség* viszonyának kérdésével. Egy helyi értéktár létrehozása tekinthető egy adminisztrációs folyamatnak is. Tekintetem annak. Jó néhány település annak is tekinti, ezt kár is lenne eltitkolni. Dolgozunk azon, hogy kevés ilyen legyen, de egy település azért tekintheti adminisztrációs feladatnak, mert képviselő testület dönt arról, hogy létrehoz egy ér-

téktárat, képviselőtestület jelöl ki három főt, hogy ők lássák el a helyi értéktár bizottsági feladatokat. Képviselőtestületi ülésen döntés születik, hogy a templom, az öreg fa és a régi tanító bekerül a helyi értéktárba. Ennek örülhetnénk is. Ha ezek bekerülnek az értéktárba, akkor az a település kap egy piros pontot, hiszen azt mondták, hogy legyen értéktár, van értéktár bizottság, és három dolog benne is van az értéktárban. Messziről figyelve azt mondhatnánk, hogy ez a dolog rendben van. Rendben is

lenne, hogyha azt tapasztalnánk, hogy ez nem egy egyszeri adminisztrációs folyamat volt, hanem az értéktár mögött felbukkant egy-kettő-három ember, egy közösség, két közösség – legyen az jogi személy vagy baráti társaság –, amely a későbbiek során ezt az adminisztrációs döntést, ennek eredményét elhelyezi a közéletben. Magyarul, megrendezik a helyi értékek ünnepét. A saját falunapjukat úgy alakítják át, hogy azok az értékek, amik bekerültek a helyi értéktárba, szerepet kapjanak rendezvé-

* A nemzet kultúrája – A kultúra nemzete című, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. VII. Stratégiai Konferenciájának előadását követő műhelymunka bevezető előadása. A szerző előadása a Szín – Közösségi Művelődés 22. évf. 1. számában olvasható.

nyeken. A saját iskolájukba elviszik ennek a hírét, sőt az információit is, sőt a gyerekeket elviszik a helyi értékekhez megmutatni. Ha ez egy tárgy, megnézik, hogy néz ki, ha élő ember, akkor a kapcsolatot létrehozzák a generációk között.

Az első dilemma az, hogy hogyan bírok rá egy települést arra, hogy a kötelező adminisztrációs folyamatot követően élővé váljon az értéktár. Én magam azt szoktam mondani, hogy közösség nélkül nincsen érték. Ha én beleregisztráltam ott helyben egy értéket a helyi értéktárba, az csak akkor nem adminisztratív eljárás, hogyha én ott azon a településen megtaláltam azt a közösséget, amely azt mondja, hogy igen, ez az én értékem. Nagyon örülök annak, hogy bekerült a helyi értéktárba, de ez csak az első lépés. Nem az utolsó. Nem teszem rá a pecsétet, nem zárom rá a fiókot, s nem gondolom azt, hogy a hungarikum mozgalom tombol ezen a településen. Az első nagy dilemma az érték és közösség dilemmája.

A második, hogy mi kerüljön a helyi értéktárba. *Érték és minőség* kérdése. Sokszor sok helyen elmondtam, hogy létezik ma Magyarországon a hungarikum mozgalom környezetében egy szakmai vita. Jó néhányan megbélyegeznek bennünket, akik a hungarikum mozgalmat létrehoztuk, hogy

helytelenül cselekszünk. Van egy szakma, amely azt mondja, hogy ők ezzel nem értenek egyet. Szerintem jó hogy van ez a vita, mert majdnem igazuk van, és kell, hogy ezt felszínre hozzuk.

Én mindig azt szoktam mondani, hogy a helyi érték, az 50% minőség, kötelező minőség és 50% helyi érzélem. Az elengedhetetlen, hogy egy helyi értéktárba csak olyan dolgok kerüljenek bele, az én meglátásom szerint csak akkor hoznak erről helyes döntést, ha kinyitják a települési értéktárat és felolvassák, hogy ez belekerült az értéktárba, akkor az emberek szeretettel gondolnak rá, könnyű lesz a szemükben. Hogy jó, hát tényleg, ez a miénk, és ez nekünk van. E nélkül, az én meglátásom szerint – és nem biztos, hogy teljes egészében igazam van – nem tudtunk helyes döntést hozni. De ennek van egy másik vetülete is, ami már feszegeti a határokat. Képzeljék el a következő dolgot, hogy egy települési értéktárba egy kopjafa, egy kereszt vagy egy emlékkő bekerül a helyi közösség által. Ha most egy bíráló testület lenne, amit egyébként a másik oldal képvisel, a szakmai oldal – és én most nem kritizálom őket, csak a problémát jelenítem meg –, és ez a szakmai testület azt látná, hogy egy helyi értéktárba bekerülhet egy emlékkő vagy

egy kopjafa, akkor könnyen lehet, hogy elkezdené vizsgálni, hogy az a kopjafa milyen fából készült. Azt ki faragta. A népművészet mestere volt-e? Az a kő, az az emlékkő honnan származik? Ki faragta rá a feliratot, ami rajta van? Egy mesziről jött ember, csak a racionalitást figyelembe véve, könnyen lehet, hogy így vizsgálná ezt a dolgot. Miközben az a helyi közösség, azt a nem biztos, hogy minőségi fából készült kopjafát, nem biztos, hogy a népművészet mestere által, hanem egy helyi ember által faragott kopjafát, vagy egy emlékkövet vagy keresztet azért választotta be a helyi értéktárba, mert képes ez a közösség arra, hogy mindenféle piros betűs ünnep nélkül, a saját ünnepét megülve, elzarándokoljon ahhoz az emlékkőhöz, ahhoz a kopjafához, ahhoz a kereszthez, és megtartsa ott a helyi érték ünnepét. Azért, mert a fa és a kő mögött egy ember, emberek állnak, a helyi közösség által nagyon fontosnak gondolt alkalom, valamilyen megtörtént esemény áll. 50% érték és 50% helyi érzélem. Az én meglátásom szerint. Na, de nem szabad átesni a ló túlsó oldalára. Már sokszor elmondtam, hogy értéktárat kialakítani az nagyon nagy lehetőség, hiszen minden közösség megkapta a saját döntési lehetőségét. Önök tudják nagyon jól, hogy maguk dönthetnek róla. De egy óriási felelősség is, mert értéktelen, minősíthetetlen, minőséggel nem rendelkező dolgokat nem lenne szabad az értéktárba betenni. Valahol itt húzódik meg az a problémát jelentő vonal, ami a minket kritizáló réteg és mi közöttünk van. Ha most megnézzük az eddigi eredményt, akkor azt tudjuk mondani, hogy az esetek döntő többségében, az előzetes szakmai minősítés nélkül is, a közösségek jó döntéseket hoztak. Ha kibontunk egy helyi értéktárat, azt látjuk, hogy szerethető, a közösséghez kötődő dolgok kerültek be a helyi értéktárba.

Veszprém megyében 99 helyi értéktár van. 2016. december 31-én ennyi volt. Megvizsgáltuk a helyi értéktárak tartalmát, az épített örökség és a természeti értékek voltak döntő többségben. Megjelent a gasztronómia, a különleges receptek, ételleírások, helyi jellegzetességek. Ennek nagyon örülünk. És nagyon minimálisan van, amikor egy-egy híres ember életútja, tevékenysége, munkássága előkerül benne. Vagy, hogy elismernek egy-egy hagyományörző közösséget, elismerve a több évtizedes tevékenységet. Ez egy külön műhelymunka témája lehetne, hogy egy emberi életút, mint helyi érték. Hogy egy embernek mi mindent kell leraknia, hogy egy közösség elismerje azt értéként. Sajnos, jelen pillanatban erről ilyen tapasztalat van.

De vissza a második dilemmához: érték és minőség. Hogyan tudjuk elérni azt, hogy külső beavatkozás nélkül, nem csupán a racionális szempontokat figyelembe véve épüljenek a helyi értéktárak? Az én válaszom részben az, ha közösség alapú az értékkiválasztás, tehát, ha az első dilemma jó irányban dől el, akkor a második dilemma szinte alig vetődik fel intézményesen.

A harmadik dolog, amit szeretnék önöknek felvetni, ez a már korábban említett sajnálatos tény,

nevezetesen, hogy egy helyi értéktárban az élő ember tudását nagytóval kell és lehet keresni – jelen pillanatban. Vajon hogyan tudnánk elérni azt, hogy egy helyes kiválasztási mód alapján, a közösség értékalapon mutasson rá a saját berkein belül arra az emberre, akinek elismeri a tudását, és azt a helyi értéktárba tegye. Ez nagyon fontos dolog lenne. E nélkül nem lesz sikeres a hungarikum mozgalom. E nélkül a mostani fiatal generációk elé – akiket az értékör program során is akarunk intézményesen beállítani ebbe a folyamatba – nem tudunk példákat állítani. Nem fogja elhinni az a helyi közösség azt, hogy igenis, évtizedek tudása, az értéknek számít. Lehet olyan tudás birtokában egy egyszerű polgár azon a településen, amely alkalmas arra, hogy azt értéként minősítsék. Egy recept tudása, az étel elkészítésének tudása, az érték. Kell, hogy rámutassunk, hogy ő ott, a Fő utca 64-ben, az a nevezett személy, olyan tudás birtokában van, amely nekünk, a saját helyi közösségünknek, fontos tudás. Ő ott, abban a másik utcában, az az úriember a fafaragásával olyan tudás birtokában van, ami elengedhetetlen, számunkra példa, és kell, hogy elsajátítsuk. Kell, hogy a mostani fiatal generáció ne csak megismerje ezt a tudást – első lépésként

persze ismerje meg –, hanem el is sajátítsa. Meg kell teremtenünk a lehetőséget arra, hogy aktív fiatalok, akik képesek erre áldozni az idejüket, mindezzel szembesülve, olyan helyzetbe kerüljenek, olyan helyzetbe kell hozni őket, hogy el is sajátíthassák ezt a tudást. Erről mondtam, hogy megalakítjuk az értékör mesterképzést De az alap dilemma – most megint egy kicsit tovább léptem –, óriási probléma. Hogy közösségek a saját élő embereiket, illetve azok tudását nem használják. Pedig mindig csak egy tudás lehet érték. Egy életút, egy tevékenység. És csak kivételek vannak, ahol ez nem áll fenn.

E három téma körül szeretném majd a véleményüket, álláspontjukat, megoldásaikat, ötletüket, javaslatukat megismerni. Miután gyorsan végimentünk azon, hogy az én meglátásom szerint hogyan épülhet egy értéktár.

Hogyan épülhet egy értéktár?

Ne kezdjük az alapoknál! A hungarikum mozgalmat mindenki tudja, a törvényt is tudja, annak az elméletét is tudja. Én azt szoktam mondani, hogy akkor tud egy értéktár jól kialakulni, ha van egy nulladik lépés. Ha egy közösség, mielőtt meghozná a döntését, a képviselőtestület felállítja az értéktár bizottságot, mielőtt bármit tenne, képes megállni egy pillanatra, és egy helyzetelemzést végezni, egy értékkeltárást végezni. Mivel rendelkezem? Azok az értékek milyen állapotban vannak? De őszintén. Tehát csak volt, nincs, vagy érték lehet-e belőle. Ha ezt a szakmai, kicsit tudományos helyzetelemzést el tudja végezni, ez egy remek kiindulópont.

Nagyon sok közösség túl akar ezen lépni. Tehát már a harmadik lépcsőfokot látja, hogy én már mindjárt csinálom egy kiadványt az

én értéktáramból. Mert kell. Kell. Kiadványra lehet pályázni, pénz is lehet nyerni. Gyorsan csinálunk egyet. Van egy csomó dolog az interneten. Már írtak róla ketten-hárman, összeollózunk valamit, picit levágunk belőle, valami új előszót írunk hozzá, meg új borítója lesz. Kész. Kész az értéktáram. Nem! Nem!

Szembesülnie kell a közösségnek egy értékfeltárás során. A helyi értéktár létrehozásának lényege és alapja a *szembesülés*. Egy helyi értéktár nem a külföldinek szól elsősorban. Nem a szomszéd településnek szól elsősorban. Majd, ha kész lesz, akkor igen. Amikor létrehozom, a közösség tagjai számára szól. Képes legyen arra, hogy szembesüljön magával, felmérje, és azt mondja, hogy most nekem ez van. Az egy kicsit romos, majdnem összedől, ez itt van, ez meg tegnap született ez az érték, ez vadonatúj, ezt még nem is tudom igazán, hogy minőséggel rendelkezik-e vagy sem. Most jön az adminisztráció. Elengedhetetlen, de nem itt végződik a hungarikum mozgalom. Ezt, ha önök is vannak ilyen feladatban, ha elmennek egy közösséghez, kötelességük felhívni a figyelmüket arra, hogy létre kell hozni az értéktárat, egy közösség akkor jár el jól, tegyék meg az adminisztrációs döntéseket, legyenek emberek, akik felügyelik ezt a folyamatot. De senki ne gondolja, hogy itt van a vége, hogy teljesítettük a feladatot.

Sokszor elmondtam már, hogy mikor még aktív országgyűlési képviselő voltam, a 2013. év végén, az én meglátásom szerint, Veszprém megye jó néhány településén azért hozták létre az értéktárat, hogy a Horváth Zsolt ne jöjjön, ne telefonáljon, ne küldjön e-mailt, fejezze be ezt a dolgot, inkább létrehozzuk az értéktárat, elküldjük neki, hogy megvan, mi bajunk lesz belőle. Persze szembesülniük kellett azzal is, hogy nem hagytam őket békén, pláne akkor jártam a nyakukra,

hogy nektek már van, tehát kell pályázni, össze kell jönni, közös ünnepet rendezni a többi településsel. Szerencsére a polgármesterek jelentős része örül annak, hogy bekapcsolódott a mozgalomba.

Az első dilemmánk igazi lényege itt van: akkor járunk el helyesen, akkor valósul meg az értéktár ott helyben, hogyha létrejön egy *közösség az értékek gyűjtésére*. Nagyon sok helyen, szintén járva az országot, elmesélik polgármesterek, ők megtették mindent. Helyben kihirdették, ahogy szokták, féloldalas hirdetés volt az ingyenes városi lapban, hogy megalakult az értéktár, itt van, ide kell küldeni, itt az e-mail cím, és egyébként szerdán 16 és 17 óra között a polgármesteri hivatal dísztermében várják az előterjesztéseket. Mindenki hozza a javaslatát! Szélesre van tárva a díszterem ajtaja, s azzal szembesülünk, hogy senki nem jön. Egyetlenegy előterjesztés sem érkezik.

Ne gondolja senki azt, hogy az embereket be lehet hozni így, egy ilyen folyamatba. Ez kevés. Ez a látszattmegoldás. Ez a XX. század szponzorációja, hogy kiküldünk 300 levelet, hogy olyan szuper rendezvényem van, mint a csuda, itt a számlaszám, tessék befizetni. Aztán majd elmegyünk a tévébe nyilatkozni, hogy senki nem küldött semmit.

Nem működik semmi, ha nincs közösség mögötte. Ha nem tudom megértetni az emberekkel a hungarikum mozgalom lényegét, akkor nem hajlandóak rá. Nincs múltja a hungarikum törvénynek. Az elmúlt évtizedek nem arról szóltak, sem az iskolában, sem a közéletben, hogy bárki a saját települése értékeire büszke legyen. Hát már milyen dolog ez? Aki ezt megpróbálta, azt elvitték korábban. Meg volt bélyegezve. Meg kell tanítani az embereket rá. Ez nem egy egyszerű folyamat. Nem szoktam titkolni sehol sem, hogy ez nem egy diadal, nem május elseje, mikor lengetjük a zászlót. Ez nem ilyen folyamat.

Közösség nélkül nem jön létre az értékgyűjtés. Tehát kell a bizottság, kellene aktív emberek, az iskolát kötelező bevonnunk ebbe a folyamatba, az egyházakat úgy szintén, az aktív civil szervezeteket úgy szintén. Mindenkit meg kell szólítani, és lehet, hogy az elején ugyanazoknak az embereknek kell a munkát elvégezni, mint akik eddig is dolgoztak a közösségért. De én nagyon sok pozitív példát tudnék mondani, hogy amikor elindul ez a folyamat, akkor felbukkannak olyan közösségek, olyan emberek, akik addig nem vettek részt a civil életben. Két-három olyan civil szervezetet meg tudnék nevezni Veszprém megyében, mert ott végeztem erősebb terep munkát, hogy halott szervezetekből lettek élővé. A korábbi években nem léteztek, csak papíron. A bírósági nyilvántartásból éppen törölni akarták őket, amikor felfedezték maguknak, hogy értékgyűjtés. Milyen érdekes, hát olyan, mintha mi már ilyet csináltunk volna, csak nem így hívtuk. Ráadásul a polgármesterek általában örülnek, mikor a civil szervezetek elfoglalják magukat valamivel, kivéve, ha van egy kis féltékenység a polgármester és a civil szervezet vezetője között. Erről is tudnék sokat mesélni.

Közösség kell! Legyen mozgalom a helyi értékek gyűjtéséből! Ugye erről is már beszéltem egy kicsit. Ha egy közösség a településen képes arra, hogy a helyi értékekről, a megyei értékekről, a hungarikumokról szóló információt bevigye az iskolába – csak egy példa, hogy vetélkedőt rendezzenek belőle –, meg fognak lepődni a helyiek, hogy a gyerekeket érdeklik ezek a dolgok, ha megfelelő formában adjuk eléjük. Én nagyon sok iskolában jártam az elmúlt időszakban, én saját magam is vezettem ilyen vetélkedőt. Óriási élmény volt. Csillagzó szemek, sehol egy okostelefon a pad alatt, hogy megnézzem, hogy mi történt a facebook-on. El voltak

foglalva a gyerekek, érdekelte őket. Pici ajándékot vittünk, átadtuk a végén. Persze, az kell. És amiről beszéltem, hogy a helyi értékek ünnepét egy közösségnek kötelessége megtartani. Multimilliómos CD sztárokat ne hívjanak a falunapokra! Ugyanannyi ember, több ember jön el egy falunapra – erről jó néhány közösség beszámolhatna –, hogyha a saját településének a közössége lép fel, a szomszéd település közösségét hívják át szomszédolásra, a tájegységben lévő dolgokat hívják meg. Rengeteg jó példája van ennek.

Képesek vagyunk arra is, hogy akár pályázati források igénybevételével, megjelenjenek az első helyi értéktár kiadványok. Nem múltbéli, egyszer megszületett kiadványok, hanem újak, amelyek már arra alapoznak, hogy egy közösség miket választott a helyi értéktárába. Az már egy új szemlélet. Ott már a romos, a régi, a jelen pillanatban nem jó állapotban lévő már nincs az értékek központjában, legfeljebb megjelölik, hogy van.

A másik nagyon fontos dolog, az internetes megjelenés. Én egy konzervatív ember vagyok, ennek ellenére mondom, hogy minden közösség számára kötelesség, hogyha megalkotta a helyi értéktárát, annak tartalmát megjelenítse az interneten. Nemcsak azért, mert törvényi kötelezettség. A hungarikum törvény végrehajtási rendeletének valahol a közepén bele van írva, hogy kötelessége a településnek, hogy az értéktár tartalmát megjelenítse. Két dolog miatt kötelező: az egyik dolog az, hogy végeztünk jó néhány olyan felmérést, mikor egy település nevét beírtuk a polgármester szeme láttára a google keresőbe, és amit az első között hozott a településről a google, annak nem nagyon örült a polgármester. Jézus Mária, hát ilyenek vannak az interneten az én települesemről? Megölte, környezeti katasztrófa, itt rendezték

azt a rendezvényt, aminek nem nagyon örültek a helyiek. Miközben a helyi értéktárról nem találtunk semmit. Ha föl tesszük az internetre, akkor az már ott megmásíthatatlan. Ez volt a negatív megközelíthetőség. A pozitív, hogy képzeljük el, hogy egyre több olyan ember van Magyarországon, aki ilyen alapon keres kirándulási lehetőséget. Képzeljük el, hogy vannak olyan emberek, akiket érdekel az, hogy ha elmennek egy településre, akkor ott mit lehet megnézni.

Ez a közösség ezt az értéket tartotta fontosnak, tehát idehívjuk az embereket.

Azt is elmondtam sokszor, hogy a „nekünk nincsen semmink”, az „itt nem található semmi”, „nekünk nincsenek értékeink”, „menjen át a szomszéd településre, mert ott biztosan vannak, ide ne jöjjenek, mert itt már meghaltak az emberek, vagy ha ma élnek, de holnap már mindenki meg fog halni” nem akkora probléma, ha valaki így kezdi a helyi értéktárának a létrehozását. Én nem haragszom az ilyen emberekre, mert ez akár egy általános állapot is lehet a hétköznapok során. De ha egy közösség elindul ezen a folyamaton, akkor kutya kötelessége, igenis tegye ki az internet-

re, látható helyre, hogy nekünk itt ezen a településen ilyen értékeink vannak. Ez, ez és ez. És ha itt jártok és nem néztétek meg ezt a három dolgot, akkor nem is volt érdemes idejönnötök.

Igen, ahogy az előbb is már említettem, általában ezek azok, amikkel a közösségek szembesítik magukat. Ez egy kellemes állapot. Itt viszonylag gyorsan lehet haladni az értéktár kialakításával. Ez egy biztos pont, ezt nem kérdőjelezi meg senki. Ez korábban is így volt, ez a dolog. Ez alapnak jó, de tovább kell lépni.

A továbblépés alapja, hogy megkeressük a saját településünk híres emberré lett szülöttének életútját. Ahogy említettem, ez korábban nem volt példa senki előtt, sőt. Nem is szerette egy korábbi rendszer, hogyha bárki, ott a szürkeségből, valami színes pulóverbe akart öltözni. De most van rá lehetőség. És még az se baj, hogyha azokkal kezdjük, akik már meghaltak. Ott is van restanciánk bőven. Csak én azt szeretném elérni – a harmadik dilemmám, ugye –, hogy helyi, élő ember tudása kerüljön az értékek központjába. Hogy azt tudjuk mondani, hogy valakinek a tudása érték.

Az is jó lehet, hogyha egy hagyományörző közösség tevékenységét gondolják értéknek. Egy helyi táncsoport több évtizedes tevékenysége, egy faluszépitő egyesület, sportegyesület, amiket jó példának látunk. Talán azon az egy területen van elmozdulás, mert azt mondják, hogy a megyei harmadosztályban futballozó csapat számunkra érték. Ez nem ciki. Főleg akkor nem, hogyha a harmadosztályú megyei egyesületben csupa helyi vagy legalább környékbeli futballozik, mert ott még ismeretlen ez a zsoldos világ.

Egy újabb dilemma lenne, hogy a szellemi alkotások ereje, az vajon bekerülhetne-e a helyi értékek közé. Ugye a fő szlogen az, hogy helyi érték minden, amiről a közösség úgy dönt. Csak a felelősségérzete legyen a közösségnek a megfelelő helyen, hogy értéktelen, bóvli, minőséggel nem rendelkező dolognak, csak egy ember számára fontos dolgoknak nincs helye az értéktárban.

Ugye ezzel a problémával, amit felvázoltam önöknek, ezzel lehet egyetérteni is, nem is. Mi hajlunk a szakmaiság felé. Tehát azt gondolom, különösen, ha az a helyi érték el kezdi járni az útját a hungarikum piramison belül, hogy elengedhetetlen, hogy minden szakmai minősítés birtokában legyen. De ne az legyen az általános álláspontunk,

hogy csak már korábban zsúrizett, valamilyen díjat nyert, valamilyen minősítésen, előrostán átesett dolog kerüljön a helyi értéktárba. Szerintem ez nem jó megközelítés. Ennél sokkal szélesebb kapuja van egy helyi értéktárnak, és igenis engedjük be a dolgokat. Meg hát, ami fontos, hogy tényleg szeressék az emberek azt a helyi dolgot.

Sokszor mutogattam már mindenkinek a hungarikum piramist. Én legalábbis már egy kicsit untam. Ezért szerettem, főleg ha egy helyi értéktárat építünk, hogy akkor *a helyi értékek fája* egy olyan szimbólum, amin végig tudjuk gondolni egy helyi értéktár kialakulását. Ugye látszik *a gyökér, a helyi közösség tagjai*. Ha van gyökér, akkor lesz törzs is. A közösség. Aztán megjelennek *az ágak, a helyi hagyományok, helyi ünnepek, helyi szokások, helyi ételek, és hát előbb-utóbb a leveleken túl megjelenik a gyümölcs is*. Ugye abban bízhatunk, hogy a Jóisten az mindig rendel egy kis esőt. Általános esőzés az mindig lesz, de az kevés. Csak jelzem, hogy nekünk is kell locsolnunk ezt a fát, ahhoz hogy valóban szép piros gyümölcsöket, *sok helyi értéket* teremjen.

Hát, talán látszik rajtam, hogy én egy elkötelezett ember vagyok, ennek örülnék is, ha látszana. Az is látszik, hogy a hungarikum mozga-

lomban bőven hiszek. Mindig azt szoktam mondani, hogy mikor mi megjelenünk ilyen helyeken első alkalommal, akkor nem az optimizmus nyitja az ajtót általában. Az talán nincs is otthon. A pesszimizmus nyitja az ajtót és vele beszélgetünk. És, ha mi felvesszük ezt a stílust, akkor a két pesszimista örülni fog egymásnak. Viszonylag rövid lesz a beszélgetés, aztán mindenki elmegy haza. De, ha a hátunk mögött be tudjuk csempészni az optimizmust ebbe a folyamatba, akkor az első lépést megtettük. És bizony, nekünk van egy ilyen feladatunk, hogy mi az optimizmus hírnökei legyünk.

Bárhova is menjünk a hungarikum mozgalom építése során, hivatalból, kötelességtudatból kell optimistának lennünk, még, ha nem is olyan könnyű. Mert bizony, azért mégiscsak emberek vagyunk, és ha egy adott településen már a tizedik ember mondja azt, hogy itt aztán az égvilágon semmi nincs, amit lát, az se a miénk, már megvette valaki, azt meg pont ma fogják lerombolni, így aztán oda már be se érdemes menni, nem jutott más nekünk, akkor arra a pozitív hírre érdemes gondolni, hogy napról-napra többen vagyunk.

A hungarikum mozgalom jelen pillanatban megállíthatatlan. Nem tudom, tudják-e, hogy a 2016. év végéig több mint ezer településen jött létre helyi értéktár Magyarországon. Úgy, hogy ez egy önként vállalt feladat minden település számára. Így is állnak hozzá egyébként, azért attól nem kell félnünk. És úgy is, hogy ehhez nem lehet normatívát lehívni. Tehát nincs olyan, hogy majd beteszem a feladataim közé, aztán majd a költségvetésben megjelenik a sor, fölveszek rá két embert, és én leszek a jó ember a faluban, mert két újabb munkahelyet teremtettünk. Ennek ellenére hozta létre több mint ezer közösség. Én nem titkolom, hogy ennek egy része az ad-

minisztrációt látta benne, az biztos, hogy így van. De sokat próbálunk tenni azért, hogy aktív, cselekvő, jó értelemben vett érték és közösség jöjjön létre a hungarikum mozgalom során.

Innentől kezdve már csak apró lépésekben fogunk haladni. Tehát azt gondolom, hogy ebben komolyabb, átütő erő már nem lesz. Amikor az 50%-ot elértük, az nagyjából 1500-1600 település körül lesz, akkor majd abban az állapotban leszünk, hogy az egyik településen lesz, a másikon nincs. Van, nincs, van, nincs. És mivel már 5-6 év telik el azóta, hogy létre lehet hozni értéktárat, csak abban bízhatunk, hogy valószínűleg ott nincs, ahol nem is akarták. Nagyon kevés olyan hely lesz, ahol nem is hallottak róla.

Sokféle válasz van arra, hogy miért nem hozzák létre. Ott már csak abban lehet bízni, hogy a közösség élén csere történik – tudatos vagy más alapú csere –, és akkor ott újabb akciót lehet indítani. Jöhet egy újabb közösségi vezető, akinek elképzelhető, hogy szimpatikus lesz ez a dolog.

Tehát már csak nagyon apró lépésekkel lehet haladni, mennyiségileg. Viszont mélységében és minőségileg szerintem nagyon sokat lehet haladni. Mennyiségileg nem nagyon tudunk haladni, de minő-

ségileg igen. Mélységét tekintve, egyre jobban lehet az értéktárak tartalmát bővíteni.

Eddig beszéltem én, sokat, és most szeretném az első bátor jelentkezőket megtalálni, akik az általam felvetett témákra mondanák a véleményüket. Három dologra keressük a megoldásokat:

Az egyik az, hogy ki látott már olyan pozitív példát, hogy a hungarikum mozgalomba való begyűjtés során, a helyi értéktár tartalmának kialakítása során be tudtuk vonni közösséget. Milyen pozitív példák voltak? Vagy ha éppen nem láttunk, akkor ennek mi volt az igazi akadályozó tényezője, hogy adott esetben ilyen megvalósuljon. Én jelentkezem az optimizmus hírnökeként, hogy én már nagyon sok olyan közösség alapú értéktár létrehozását láttam. Persze, apró mecénatúra, segítség kellett hozzá. Ez az egyik dilemmánk.

A másik az érték és minőség. Az értéktár tartalmának kialakítása során ez a minősítő elem hogyan kapcsolódik be, illetve hogyan zárjunk ki olyan dolgokat, amik korábban semmilyen szakmai minősítést nem kaptak.

S a harmadik, szerintem a mindennapi, élő probléma, az pedig az élő emberek tudásának hiánya a helyi értéktárakból. Nagy figyelemmel hallgatjuk az első hozzászólót.

Hozzászólások

Bedécs Mária:

Köszönöm a lehetőséget. Én egy Heves megyei kistelepülésről, Átányból jöttem. Még 2015-ben, a Nemzeti Művelődési Intézet lektorálásával indítottunk el egy hasonló jellegű nyolc rendezvényből álló, térségfejlesztő programot. A címe: *Kalákával a civilekért, a kultúráért és a helyi értékek megőrzéséért*. Valahol a helyi értéktárat szeretnénk volna bevonni, hogy a helyi közösségek szedjék össze és írják össze az értékeiket. Én úgy gondolom, hogy nagyon jól sikerült. Huszonöt települést hívtunk, és ebből huszonegy település részt vett ebben a programban. Ha jól emlékszem, akkor Tiszanánán létrejött a helyi értékőr csapat. Ott, azon a rendezvényen nem tudunk jelen lenni, csak a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai, mert akkor valahová máshová kellett menni, ezért nem találkoztunk személyesen.

Amikor mentünk a polgármesterekhez, mert természetesen mi is azzal kezdtük, nagyon sokan azt mondták, hogy önékik nincs semmi helyi értékük. És akkor elkezdtünk beszélgetni, kérdeztük, hogy mit termelnek, mivel foglalkoznak. Volt olyan, aki azt mondta, hogy ő fokhagymát termel, de hát önékik nincs semmi helyi értékük. Beszélgetés során mondtuk, hogy akkor próbálják meg összeszedni, hogy mik azok a fokhagymával kapcsolatos dolgok, amik értékek. És akkor elkezdtük a fokhagymás piritóstól kezdve a fokhagymás ételekig. Végül is ott voltak a rendezvényen. A nyitó és a záró rendezvényen minden település egy értékasztallal vett részt, ők állították össze. Volt, aki ételeket, volt, aki könyvet, mások szötteket, hímzéseket hoztak. Tényleg nagyon szép rendezvény volt.

Ami érdekes, hogy a mi településünk, Átány, amiről sokan nem

hallottak, pedig Európában néprajzilag Átány a legfeldolgozottabb. Fél Edit és Hofer Tamás professzor úr majdnem húsz évig kutatta. A legfeldolgozottabb a Néprajzi Múzeumban is az Átány gyűjtemény. Chicagótól Göttingenig mindenhol tanítják a néprajzi egyetemeken. Nálunk nem is ismerik.

Az első rendezvényünket, a nyitó rendezvényt, lokálpatrióta lévén, persze Átányba szerveztük, és pont az átányi polgármester nem volt hajlandó részt venni, nem állított ki semmit. Azt mondta, hogy ő saját magának nem fog bemutatkozni. Bizony nagyon sok függ attól, hogy a településnek milyen a vezetése. Ennyit szerettem volna.

Mátyus Aliz:

Pestről jöttem, író, falukutató vagyok, de Pápán dolgozom, az alakuló pápai járási népfőiskola szervezőjeként. Pápán nőttem fel, apám családja pápai, és népfőiskolánk helye az a Pedagógus Művelődési Ház lesz, örömmre, amelyben apám igazgatóként számunkra példaértékű munkát végzett, évtizednél hosszabb időben határozta meg a város kulturális életét. Ezt szeretnénk mi is, a városban és a járásban, és a kulturálisnál kicsit tágabban.

Arra szeretnék példát hozni, hogy van egy helyi értéktár, egy ke-

vés értékkel, egy 30 ezres városban, mert szépen lassan várja a bizottság, hogy majd még jönnek értékek. Hogy kapcsolódhat egy civil szervezet ehhez, és teheti mozgalom-má, erre hoznék példát. A Pápai Művelődéstörténeti Társaság a '70-es években alakult meg. Az alapító tagok között apám, Rab Zsuzsa, de nagyon fiatalon jómagam is, tehát az idősebb korosztály esetében az a generáció volt még jelen, akik közül az elszármazottak nagyobb részben Pestről támogatták Pápa városát, mert ők még ismerték a várost, amikor iskolaváros volt, amikor református kollégiuma olyan embereket adott az országnak, mint például Lőrincze Lajos, a nyelvész, aki Pestről szintén nem felejtette el Pápa városát.

Most nem akarom sorolni, hogy a '70-es években hogyan nézett ki az a társaság, tenni tudott a város érdekében, ezt tartom fontosnak. Ez a társaság át kellett, hogy alakuljon, és ez az elmúlt években történt meg. Azelőtt a tagjai művészek és tudósok voltak, az újabb tagjai – mi ezt úgy mondtuk ki – tevékeny emberek. A városért, a saját közösségükért és azon keresztül más közösségekért tevékenykedő emberek. Tehát ma, a Pápai Művelődéstörténeti Társaságnak nem kritériuma, hogy tudós vagy művész lehet csak a tagja. Ezzel el

tudtunk kezdeni egy mozgalmat, amelyik most – a helyi értékekkel kapcsolatosan – nekiállt, és azokat az értékeket, amiket már elfogadott az értéktár bizottság, Társaságunk „megnézi közlő”. A Kékfestő Múzeumot. A Pápai Fúvosokat. És miután tagjaink nem csak pápai, hanem a járás falvaiból való emberek, tanulunk azoknak a falvoknak az értéktári tapasztalatából, akiknek a képviselői szívesen mesélnek róla. A Társaság Kaszinójában körbe ülünk az asztalt, és második éve, minden ember felkészülten jön a kaszinóba, és ragaszkodunk ahhoz, hogy minden ott összegyűlt ember, aki a körben ül – mert ismerkedés, tájékozódás esetében lehet a körön kívül is ülni –, el is mondja minderről a tapasztalatát és esetenként a véleményét. A járásban összegyűlt értékek, és ahogyan azok összegyűltek, hatással vannak a város értékgyűjtésére.

Miután negyedik éve egy folyóiratot is csinálunk Pápa városában, *Szélesvíz* címmel – *Szélesvíz* a Tapolca folyónak egy kiszélesedett része volt, amit megszüntettek, innen a folyóirat címe –, a folyóirat abban segít nekünk, hogy értékközpontúan mindenki számára nyilvánossá, ismertté tesz dolgokat. Lapbemutatóin száz fő körüli társaság gyűlik össze, és a szerzők – akik pápaiak, vagy pápai témájuk van – és az érdeklődők, átfedésben a Társaság tagságával és velük együtt dolgoznak a város értékeinek megjelenítése, közzé tétele, használata érdekében. A folyóiratnak van *Értéktár* rovata, abban már bemutatkozott a pápai fúvos zenekar, aminek egyébként évszázados hagyománya van a városban. A folyóiratban megjelenését megelőzően a Társaság szervezésében a fúvosok karnagya, egyben a pápai fúvosok történetét megíró könyv szerzője, nem csak beszélt, de megszólaltatta a város értéktárába bekerült értéket, a fúvos zenekart is, nagy sikerrel.

Nem is mesélek tovább részleteket, mert csak azt akartam érzékeltetni, hogy egy adminisztratív módon elkezdődött értéktár alakítás mellé odaállhat egy civil szervezet. Pápa esetében, tevékenysége hatására, maga a Társaság is átszerveződött, és kialakította azt a formát, ami a mozgalommá levéshez jó. Köszönöm szépen!

Horváth Zsolt:

Köszönöm, kinek adhatom még a mikrofont? Például Huszár Lacinak. Nem tudom, Huszár Lászlót ismerik? A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet igazgatója. Ő kapta azt a nagyon egyszerű feladatot, hogy Felvidéken a helyi értéktárak létrehozását mozgalommá alakítsa. Szerintem egész jól haladnak. Nem rég jöttünk haza Lacitól egy közös munka eredményeként. Talán azt hallhatták, hogy Lezsák alelnök úr Kárpát-medencei értékfeltáró kollégiumi sorozatot indított. Ennek a lényege az, hogy magyarországi fiatalokat gyűjtünk, körülbelül 40 fő vesz részt a kollégiumban, és elvisszük őket különböző, Magyarország határain túli tájegységekre. Ott kétszer egy hét terepmunkát végeznek, és nagyon sok minden más egyéb feladatot. Éppen én vezettem a nagymgyeri kollégiumot, ott is ketten voltunk, Huszár László pedig a szakmai vezetőnk

volt. Olyan fantasztikus adatbázisuk van már felvidéki települések értékeiből, hogy nem tudnék erre más, ilyen jellegű példát mondani. Ráadásul Laci régi szakember, ennek megfelelően nagyon alaposan végzik ezt a munkát. Mikor ott voltunk, tettünk egy pár kitérőt, kimentünk temetőbe, és ott kutattunk fel olyan sírokat, amik ottani híres emberek emlékét őrzik. Ő azonnal GPS koordinátát rendel hozzá az interneten a feltalálási helyről. Tehát egy olyan bázis van már, ami fantasztikus.

Huszár László:

Örülök, hogy itt lehetek! Én egy negyedik dilemmát próbálok fölvetni Horváth Zsolt három dilemmája mellé: mi van azokkal az értékekkel, amelyek már kiestek a közösségi emlékezetből egy település vagy egy tájegység szintjén. Vajon ezekre szükségünk van-e? Szerintem nagyon is szükségünk van. Hogyan lehet ezeket visszakeresni, mikor már a település nem ismeri, hogy mi volt az az érték, illetve annak egy „nagyon felújított”, nagyon formalizált változatát próbálja használni, újjá alkotni. Mi 2006-tól foglalkozunk internetes adatbázisokkal, a népzenei adatbázisunk volt az első, amit népzenei kiadványainkat felhasználva elkezdtünk a honlapunkra feltölteni.

2015-ben alakult meg a Felvidéki Értéktár Bizottság, amelynek szerencsés módon szakmai alelnöke lehetek.

Honlapunkat 2013-ban kezdtük felújítani, és további, az archívumunkban már meglévő adatokat töltöttünk fel újabb adatbázisainkban. Ekkor kezdtünk az érték fogalmával ismerkedni, megpróbáltuk megfogalmazni mit is jelent számunkra, hogy az adatbázisainkat a település kódjával, település-mustrában lehet összesíteni. S így megkaptuk egy-egy település azon értékeit, amelyek a településen már nem élnek. 28 adatbázist összesítünk a település-mustra adattáblában. Nem tudom, hogy a települések mennyire használják, rövid volt az idő, nem tudtuk eddig felmérni.

E témában egy személyiséget hozok fel példaként, egy lelkészt, aki élete során különböző településeken szolgált, vándorolt. Az ő életrajza, az adatai minden településben megjelennek, ahol szolgált élete végéig.

Ki gondolná, hogy Csokonai Vitéz Mihálynak a felvidéki Komárom és környékén milyen kapcsolatai voltak, milyenek voltak a családi gyökerei. Ritka az, aki ismeri. Az adatösszesítés során kiderült, hogy ez a lelkész – Csokonai Ferenc – nyolc településen is szolgált (többek közt Rétén is), és Csokonai Vitéz Mihály apai nagyapjának testvérbátyja volt.

Az érték akkor érték, ha közösségbe kerül, játékba, vetélkedőbe visszük, vagy akár egy emléktáblát állítunk. Csokonai kapcsán nyolc települést tudunk összekapcsolni, hogy egy tájegységi vetélkedőt szervezzünk róla, és nyolc település református templomában, nem sok pénzbe kerülő, emléktáblát állítsunk. Ha ez így kezd működni, az elveszettnek hitt érték visszakerül a jelen élő közösségébe, amely majd a maga módján élteti, vagy nem, de az már az ő felelőssége.

Nagyon fontos, hogy ilyen tevékenység során helyi értéktár bizottságokat alakítsunk, ösztönözzük, noszogassuk őket, hogy keressék az értékeiket. Egy értéktár bizottságot nagyon könnyű megalakítani még nálunk is, de hogy cselekvőképessé váljanak, ahhoz kell a módszertan, a külső noszogatás is, ezt mi intézetvezetők tudjuk, hogyan működik, azt is tudjuk, hogy erre szükség van. De nem mi mondjuk meg, mi az érték.

Horváth Zsolt említette tavalyi, kéthónapos együttműködésünket, a Lakitelek Alapítvány értékfeltáró kollégiumát, amelynek során egy nagyon szép publikáció készült, amelyben kb. 150 értéket írt le a feltáró csapat. Mi mindaddig nem lépünk ebben az ügyben, amíg a településekkel nem beszéltünk, velük kívánjuk feldolgoztatni ezeket az értékeket, hogy majd a felvidéki értéktárba regisztrálni tudjuk.

Hogyan lehet még erősíteni a fiatalok együttműködését az értékőrökkel? Mi felvidéki értékőr vetélkedőn próbálkoztunk meg ezzel. Módszerünk szerint, megdupláztuk a szokásos vetélkedőben résztvevő gyerekek számát, akik a feladatokat saját lakhelyükön oldották meg, mint valamikor a gazda a maga portáján.

Három feladatot kaptak: játékot az adatbázisainkhoz való hozzáféréssel, megismerésével, egy-egy személyiség életének, illetve a „nagy-mama receptjének” feldolgozását.

Ha a valamikori gazdánál szezonmunka volt – kukoricafosztás vagy tollfosztás –, segítségül hívta az ismerőseit. Mi azt kitaláltuk, hogy drukkerjátékot (felvidéki képzőművészeti témában) szerveztünk a csapatoknak, akik biztosították a saját drukkerjeiket, és a sorsolásban CD-t, DVD-t nyerhettek.

A benevezett 24 csapat 5121 drukkerszavazatot gyűjtött össze két és fél hónap alatt. Ez azt jelenti, hogy 2,5-3000 gyerekhez jutott el a vetélkedőnknek a híre.

A csicsói iskola, kis iskola, 140 drukkerszavazatot gyűjtött. Amikor látták – a honlapon közzöltük az eredményeket –, hogy le fognak maradni, kitalálták, hogy a pest-szentlőrinci testvériskolájukat kéri fel drukkernek. Így felkerültek a harmadik helyre. A honlapunkon készült egy rétegelt google-térkép, ahol ezeket a drukker szavazatokat és csapatokat meg lehet tekinteni, hogy milyen volt a szóródása a mezőnyben, Felvidéken, Magyarországon, a Kárpát-medencében.

Amikor a csapat megoldotta a feladatát, akár a jó gazda, aki őszszel elindult a szekérrel a vásárba, elkölteni a pénzét, bevásárolni, akkor mi azt mondtuk, felülnek a gyerekek a szekérre, mert eddig minden közösség a saját – valós – helyén dolgozott. A részeredményekről (drukkerszavazatok, feladatok megoldása) folyamatosan a honlapunkon értesültek. Az országos döntőt Nagymenyeren vásárrá alakítottuk. Ott már csak egy feladatot kaptak a szereplők, hogy a vetélkedő alatti legkedvesebb sztorijukat mondják el. Megérkezvén a döntőre, megkapták a fizetségüket, a felvidéki tallért, és a vásárban el is tudták költeni. 700 darab különféle áru közt válogathattak, és vásárolhattak (kézműves termékek, virág, könyvek, kifestők, zöldségkonzervek, bor és egyébek).

Az étkezésüket az általuk beküldött „nagy-mama receptje” alapján készítettük el. Hazamenet vitték a megvásárolt portékát, illetve minden csapat – 16 csapat volt ott a vásárban – kapott egy fényképezőgépet, köszönhetően a sikeres pályázatunknak. Ezt azért választottuk, hogy a következőkben a 16 csapatot, akik a játékot végig játszották, ezzel a technikai eszközzel be tudjuk vonni egy következő játékba, amely már készül, és talán már beszélhetek is róla, a címe az, hogy „Emlékeztük fennmaradjon”.

„Emlékeztük fennmaradjon” – ez a település helyi, vagy a közeli települések temetőinek öreg sírköveire vonatkozik, ahol jegyzők, tanítók, papok, lelkészek nyugszanak, úgy, hogy a falu közössége sem ismeri. Talán a községházán ismerhetik. Az öreg sírköveket általában berakják a temető kerítése melletti „panteonba”. De praktikusán még azt sem olvassák el, mi van a sírkövekre írva. Erre indítunk egy játékot.

Előbb a gyerek a pedagógus, a tanítója segítségével járja végig a temetőt. Másodszorra viszi a fényképezőgépét, a szappant, a vizet és a keféjét, hogy le is tudja takarítani. Később is vissza tud térni hozzá, és mert valamit tett a sírért, magának tudhatja majd ezt az egy emlékhelyet.

Hát ilyen játékokba kellene bevinni a közösségeket, elsősorban a gyerekeket, az iskolásokat, hiszen ők fogják majd ezt továbbvinni. Ahogy ezt Horváth Zsolték már hosszabb ideje teszik. És ezt így is lehet – más módon. Ezt is lehet alkalmazni.

A Facebookon találkoztam egy iskolás diákkal Békéscsaba környékéről, aki a nyári szünidejét arra szánta, hogy letakarította a katonasírokat, és fekete festékkel átírta a betűket. Nem kellett hozzá semmi, csak lelkesedés, akarat, szív és lélek. Így lehet értékekhez közel kerülni, és az értékeket valóságossá tenni.

Tehát, hogy érzékeltessem: a népdaloknak – amelyeket 1950-től kezdődően Ág Tiborék gyűjtöttek – a gyökerei a 19. századig, a magyar nótáig nyúlnak vissza. Amikor 1968-ban először megszervezték a „Tavaszi szél” népdalversenyt, akkor Zobor vidékén mindenki nótát énekelt. Aztán a „Tavaszi szél” és a szakemberek hatására a Zobor vidék teljesen kivirult. Felvidéken a legrégebb népi tudást tudták feltérképezni, így hozták vissza. Nekünk is, a saját településünkön arra kell törekedni, hogy a régebbit, az alapot hozzuk vissza, és azt próbáljuk újra folklorizálni, nem pedig azt, aminek az emlékezete rövidebb, újabb. Azt is hasznosítani kell természetesen, de ismerni kell a kettő közti különbséget, és azt, miért éneklük ekkor ezt, és máskor pedig a másikat. Ezt a szellemet kellene a játékba, az értéktárolásba belevinni.

Nagyon röviden az internetről. Az interneten minden megjelenik: tartalmas és tartalmatlan dolgok. Aki facebook követő, ismerheti, mi a tartalmatlan, és mi ott az érték. A google elemzőjének alapján népzenei adatbázisunk minimálisan napi 100 megtekintést ér el, vagyis a világban ennyien érdeklődnek népdalaink iránt.

Nagyon fontos az, hogy saját közösségünkben ne csak magunk ismerjük értékeinket, de engedjünk betekintést másoknak is. Ki tudja, a világban hol él olyan valaki, aki tőlünk származott el. S milyen öröm számára, ha rátalál a „hazaira”, akár egy népdalra, akár egy út menti keresztre. Vagy: hány emberünk dolgozik nyugaton (cselédként, bébiszitterként), akiknek ez az egyetlen kapocs, mert így tud a szülőföldjével találkozni. Ezért is fontos az internet. Ha a magyar elmegy kirándulni, mit tesz a hotelben? Veszi a laptopját, leül és keresgél. Mit keresgél? Nosztalgiznak. Lehet, hogy valami emléket keresgél a honlapunkon. Azért tudok ilyen nyugodtan beszélni róla, mert napi szinten mérjük a google elemzőjében a látogatottság tartalmait.

Amikor lelkész barátommal arról beszélgettünk, hogyan lehet feltérképezni a csallóközi, komáromi református lelkészeket, lelkész sírokat, életrajzokat, próbáltuk összegezni, de kiderült, hogy ez végtelen munka, amit mindig végezni kell. Mi elkezdjük, utánunk pedig mások folyamatosan végzik majd.

Mondanék egy web címet, internet.sk, vagy pedig a csemadok.sk, ezekről rá lehet kapcsolódni az intézet adatbázisaira. Hozzávetőle-

gesen 15-20 000 értéket tárolunk a világhálón, s ez a szám folyamatosan növekszik.

Utolsó példaként a népi játékok adatbázisunkat említeném. Egy munkatársunk 17 hónapig dolgozta fel az 1982-ben kiadott publikációt (Gágyor József: Megy a gyűrű vándorútra), amelyet ma már csak egy-két szakember ismer, használ. Ezerhétszáz valamennyi mátyusföldi népi játékot tartalmaz. Az adatbázis-szerkezetbe való feldolgozás után a feltöltés is majdnem ennyi időt jelentett. Ma már napi 10-12 látogatónk van, mert még nem futott szét a híre a világban. Ha ezt a számot ahhoz a Zenetudományi Intézetben meglévő 32 000 gyűjtési egységhez hasonlítom, akkor ez egy szignifikáns szám, ami azt jelenti, hogy tulajdonképpen az egész Kárpát-medencét a különböző variációkkal mi már a világhálón letérképeztük.

Térképeinkről: Öt adatbázisunkhoz csatoltunk már térképet. Ha valaki megnézi a népi játék vagy a népzenei adatbázisunkhoz rendelt térképet, és ráteszi a kurzort a könnycseppre, megjelenik a település neve, majd erre kattintva megjelenik a címmel és stílussal ellátott lista, ahol látjuk, mennyi dalt vagy játékot gyűjtöttek a településen. Ha rákattint a listacímre, bejut az adatba. Vagyis a telepü-

lés szintjén nemcsak a klasszikus keresési módszert, hanem a grafikus keresés módszerét is tudja alkalmazni. Tessék kipróbálni, ha nem tetszik, írjanak villámposta címünkre.

Köszönöm szépen a figyelmet.

Horváth Zsolt:

Köszönjük szépen. Ez egy nagyon különleges módszertan, ami alapján ők építkeznek, és szerintem fontos. Önmagában az internetes megjelenés, én is hangsúlyoztam, egy kiváló lehetőség arra, hogy így jelenítsünk meg értékeket. Önök is hallhatták, nem megy egyik napról a másikra, hiszen ez hosszú hónapok, évek munkája volt. No, ki szeretné még elmondani a munkáját, tapasztalatát, élményeit?

Székely Csaba:

Átányról vagyok én is, a Csillagfalu Közhasznú Egyesület nevében vagyunk itt civil szervezetként. Ez egy olyan falu, ahol hosszú évek óta nincs önkormányzati nemzeti ünnep. Ez Magyarországon, Heves megyében van. Átányon az embereknek nem szlovákul kell megtanulni, nem szerbül kell megtanulni, hanem csendben maradni. Egy olyan falu, ahogy mondta Marika, hogy óriási a néprajzi feldolgozottsága, Európában egyedülálló a néprajzi feldolgozottsága, ma az értéktára nulla, tehát nincs. Egy olyan polgármestere van ennek a településnek, aki ugyan létrehozta az értéktár bizottságot, most már tudom, azért, hogy véletlenül se kerüljön bele semmi. Kultúrával egy ilyen helyzettel szembe menni nagyon nehéz. Én csak azért kértem el a mikrofont, mert ez egy csendes kiáltás. Hogy van dél-Hevesben egy ilyen település. Mi fogjuk megoldani ezt a problémát. De erről is tudni kell. Csodálatos az, amit Huszár Laciék csinálnak, amit Pápan, és Zentán. Gyakorlatilag együttműködő partnereink. De ilyen is van ma Magyarországon. Tudjanak róla.

Horváth Zsolt:

Köszönöm szépen. Nagyon sok ilyen van, sajnos. De nyilván, amikor én elmegyek valahová, akkor nem a problémákról beszélek első sorban, hanem a megoldásokról.

Varga Tamás:

A Vajdasági Magyar Művelődési Intézet megbízott igazgatója vagyok, amiről azt kell tudni, hogy, ahogy a nevében is benne foglaltatik, mi mindazzal foglalkozunk, ami vajdasági, magyar és művelődés. Ide tartoznak a vajdasági magyar könyvek és sajtókiadványok digitalizálása, archiválása, de könyvkiadással is foglalkozunk, de színházi, néprajzi és műemlékvédelmi képzések szervezésével és egyéb művelődéssel kapcsolatos rendezvények szervezésével is foglalkozunk, valamint az értéktár is nagyon nagy része munkaterületünknek.

Az értéktáron belül talán azt tartanám a legfontosabbnak kiemelni, hogy nálunk Vajdaságban nem csak az a fontos, hogy az értékek felszínre kerüljenek, hogy egy-egy település egy bizonyos értéket adjon, hanem értékmentő és népesség megtartó ereje is legyen. Amikor tőlünk 2-3000 ember elvándorol egy faluból, akkor azt nagyon megérezzük. Természetesen Magyarországon is érezhető az el-

vándorlás, de mi Vajdaságban kétszázötvenezer vagyunk, és tudok egy olyan települést, ahol 5 ezer lelket számláló faluból elmentek 3 ezren. Gondoljanak bele, hogy ennek mekkora súlya van. Több mint a lakosság fele eltűnik a faluból, és azok az emberek, akik elmennek, magukkal viszik az értéket is.

Vajdaságban nem csak a tárgyi, az építészeti vagy a néphagyományok értékei fogalmazódnak meg az emberekben. Az értékeket az emberek teremtik, és az emberek viszik tovább, mert az értékek az emberekért vannak. Ezért az értékgyűjtésnek határozottan nagy lehetősége van. Ha emberek egy faluban tovább viszik a szokást, tudást, tapasztalatot, az egész közösség válik értékessé. Ha viszont kiviszi azokat az értékeket, akkor ezek az értékek eltűnnek, feledésbe merülnek és megszűnnek. Doroszlón van egy 18 kontyhajtogatásos technika, ami a kontykészítés egy egyedi módja. Ez olyan technika, amit csak ott ismernek, vagyis csak ismerték, mert most már csak a 12 kontyhajtogatásos technikát ismerik, mert az, aki a 18 hajtogatásos technikát ismerte, sajnos már meghalt, és nem adta tovább a tudást. Az az érték már elveszett. A 12 hajtogatásos technikát még ismerik, de ha azt most nem dokumentáljuk, nem archiváljuk, nem ment-

jük meg az utókornak, akkor az is eltűnik. Ezen az egyszerű példán keresztül tudom az összes többit szemléltetni, ugyanis nem csak attól függ egy bizonyos településnek, egy bizonyos közösségnek a megmaradása, hogy dolgozhat, ehét és alhat, hanem attól is, hogy valamit kitehet magából az életében, nyomot hagyhat. Azt hagyja örökül a következő nemzedékre. Az utóbbi időszakban történt egy erős váltás, ugyanis a generációk közül ki lett plántálva egy réteg, ami eltűnt a vajdasági magyarságból. Rengeteg vajdasági fiatal vándorolt ki Angliába, Németországba, Ausztráliába, stb... Azok az értékek, amik eltűntek, amik nem öröklődnek tovább, már menthetetlenek. Ami most történik, azt én történelmi pillanatként élem meg, mert most tudjuk megmenteni a 12 kontyhajtógató technikát, most tudjuk felújítani a diplomákat, most tudjuk megmenteni azokat a szokásokat, azokat az értékeket, amik 2-3 év múlva talán ugyanúgy eltűnnének majd, mint az összes többi. Most meg tudjuk ragadni, meg tudjuk

menteni és rögzíteni a következő nemzedékek és az utókornak.

Azt a vetélkedőt, amit Huszár Laci említett, mi is megszerveztük. Természetesen másféleképpen, de ugyanazon a rendszeren keresztül. Mi a „Kerek e vidéken” nevet adtuk neki. Az volt a gyönyörű az egészben, hogy általános iskolás és középiskolás diákokat vontunk be. Mindig az volt az elv, hogy az értékeket az idősebb, tapasztaltabb generáció gyűjtse össze. A szakemberek képviseljék az értéktárat, akik az értékek tudói, ismerői, gondozói, ápolói és őrei. Velük alakuljanak meg az értéktár bizottságok mindenhol. Ez így van jól, így helyes. Viszont nagyon fontos odafigyelni a következő generációkra is. Az értéktár vetélkedőn, a területi vetélkedőkön a gyerekek, a fiatalok olyan lázasan gyűjtöttek, úgy mentek neki a feladatoknak és a számukra új területnek, mintha az életük függött volna tőle.

A XXI. század technikájával bombázott fiataloknál azt tapasztaltuk, hogy egyszer csak felkere-

kedtek, elmentek meginterjúvolni a helyi kovácsot, összegyűjtötték a csigatészta készítési módját, a népviseleteket és az összes fellelhető helyi kincset. Az első körben 45 csoport vett részt, amiből 5-5 csoport jutott tovább a döntőbe, és elkezdődött a játék. Öröm volt nézni, hogy a döntőben nem csupán kérdésekre válaszolgatás történt, hanem vérre menő játéknak lehettünk tanúi. Nagyon fontos, hogy a gyerekek bele tudjanak helyezkedni abba, ami miattuk történik. A résztvevők mind meg tapasztalhatták az értékgyűjtés fontosságát, és mert részesei voltak, így már ők is tovább vihetik ezt a kincset.

Horváth Zsolt:

Köszönjük szépen. Köszönöm a közös munkát, a részvételt, további jó munkát kívánok.

A fotók, a Lakiteleki Népfőiskola által felvidéken, az Észak-Komáromi térségben megvalósított értéktáró kollégium záró eseményén készültek. (Forrás: Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet

HORVÁTH ZSOLT 2006 és 2014 között országgyűlési képviselő, részt vett a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló törvény előkészítésében, majd az ahhoz kapcsolódó feladatok megvalósításában. Jelenleg kettős feladatot lát el, dolgozik a Lakiteleki Népfőiskolán a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat előkészítésében, másrészt a Földművelésügyi Minisztérium Hungarikum Bizottsága mellett értéktárak kidolgozásáért felelős koordinátor.